

В. Любченко

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТЕКСТУ ПСАЛМУ ДАВИДА № 50 У ХОРОВІЙ ТВОРЧОСТІ В. ПОЛЬОВОЇ

V. Liubchenko

INTERPRETATION OF THE TEXT OF PSALM 50 OF DAVID IN THE CHORAL WORKS BY V. POLYOVA

Ім'я Вікторії Польової, сучасної української композиторки, є суголосним з вітчизняним хоровим виконавством. Тому ця тематика є актуальною і для музикознавчих розвідок. Мисткиня є членом Національної спілки композиторів України, Лауреатом Національної премії України імені Тараса Шевченка. Крім того, її твори видаються за кордоном, а музика виконується на різноманітних музичних фестивалях, конкурсах, мистецьких проєктах України, Європи, США, ОАЕ, Перу, Чилі.

Значне місце у творчості В. Польової займає хорова музика різних жанрів, серед них: «Літургія Іоанна Златоуста», хорова симфонія на канонічні тексти «Світлі піснеспіви» у 15-ти частинах для солістів та мішаного хору а cappella, цикл «Простоспіви» для жіночого хору а cappella, обробки знаменних розспівів та окремих піснеспівів («Отче наш» на канонічний текст для мішаного хору, «Святий Боже» на канонічний текст для сопрано та мішаного хору, «Херувимська для дитячого хору а cappella»).

Вікторія Польова має ретельне та уважне ставлення до богослужбових текстів, якими вона надихається для створення своїх хорових композицій. Це яскраво втілено в її Псалмі 50 «Помилуй мене, Боже».

Як відомо, Псалом (від грец. «брязкати по струнах») — вид релігійної пісні, молитва. Збірка Псалмів має назву Псалтир (150 Псалмів). Достовірно не відомо, але приблизно половина з них належить авторству царя Давида.

Псалми поділяють на: 1) хвалебно-подячні, 2) молитовні, 3) навчальні, 4) месіанські. Псалом 50 «Помилуй мене, Боже» належить до молитовного різновиду (покаянний) та використовується в ході служби православної та греко-католицької церкви.

Вікторія Польова створила Псалом 50 «Помилуй мене, Боже» у 2022 р., а в січні 2023 р. твір був виконаний Муніципальним академічним камерним хором «Київ» під керівництвом Миколи Гобдича на концерті духовної музики в Софійському соборі.

Важливим для сучасної духовної музики є донесення вербального тексту молитви до слухача. Вікторія Польова дбайливо поставилась до цього завдання, тому обрала у своєму творі читання вербального тексту соло басу як прототип виконання Псалму дияконом під час служби. Так, соліст читає перші 8 строф на початку твору. Соло басу звучить на фоні гармонічної вертикалі хорової партії, у якій В. Польова використовує окремі словосполучення «Помилуй, Боже», «Помилуй мене, Боже», а далі використовує першу фразу 1 строфи Псалма, додаючи слово «Боже» як змістовне — «Помилуй мене, Боже, з великої милості Твоїї, Боже».

З 9 по 11 строфу вербальний текст Псалма переходить до соло альти, що звучить на одному звуці. У цей час хор продовжує виконувати гармонічну вертикаль, як і в попередній структурі.

З т. 60 сольюча партія переходить до тенора, де повторюється 11 строфа Псалма. До нього поступово доєднується в підголосковому вигляді соло сопрано та альти. У хоровій партії цього фрагмента композиторка використовує в повному

обсязі вербальний текст 11 строфи. Крупні тривалості змінюються на дрібні (восьмі), партитура насичується розспівами, що робить хорову партію провідною в передачі змісту Псалму.

У т. 79 хор стає головним виконавцем Псалму та виконує 12 строфу в повному обсязі «Верни мені радість спасіння Твого...». Це перша кульмінаційна вершина твору, де хор звучить у гучній динаміці, високій теситурі, використовується *divisi* партії басів. Після фермати на паузі знову з'являється соло альтя на одному витриманому звуці, у динаміці *p*, що виконує першу фразу 14 строфи Псалма «Визволь мене від переступу кровного, Боже, Боже спасіння мого». В. Польова свідомо не використовує у творі 13 строфу, де йдеться про свого роду обіцянку — «Я буду навчати беззаконців доріг Твоїх, — і навернуться грішні до Тебе..». Таким чином, композиторка продовжує молитовну спрямованість Псалму. Надалі мисткиня знов працює з текстом, виокремлюючи з нього змістовні словосполучення, поступово зменшуючи до головного слова. Так, двічі повторюється фраза «Визволь мене, Боже», як друга хвиля кульмінації твору, потім словосполучення «Визволь мене», «Боже мій» до одного — «Боже». Разом з виокремленням змістовного слова поступово відбувається спад музичного розвитку. Динаміка затихає, теситура та кількість голосів зменшується, акордова вертикаль переходить у тісне розташування.

Нова хвиля розвитку музичної тканини починається після фермати на паузі. У т. 127 на фоні хорової педалі звучить соло баса, до якого потім приєднується тенор. Вербальною основою їх партії є текст 2 фрази 14 строфи «Боже спасіння мого, мій язик хай славить Твою справедливість». До соло баритона та тенора долучається соло сопрано. У хорі теж поступово відбувається нашарування голосів, що дублюють солістів як інтонаційно, так і вербально. Відбувається третя хвиля музичного розвитку, що приводить до головної кульмінації твору. У цей розвиток В. Польова влітає текст 15 строфи Псалму.

Після фермати на паузі розпочинається завершальний розділ твору. У хоровій партії композиторка використовує перше словосполучення 16 строфи «Бо Ти жертви не прагнеш», яку потім перефразовує шляхом перестановки слів у фразі в наступні варіанти — «Боже, жертви Ти не прагнеш», «Боже, Ти не прагнеш жертви». На фоні хорової партії, як і на початку твору, звучить соло баса, який промовляє текст останніх строф Псалма. Таким чином, Вікторія Польова робить своєрідну репризу, що відбувається за допомогою манери виконання вербального тексту через його читання.

Отже, однією з ключових авторських рис хорової музики В. Польової є її глибока молитовна зануреність, шанобливе ставлення до слова як священного носія змісту. Псалом 50, особливо в час війни, виступає невичерпним джерелом духовної сили, підтримки, натхнення та віри у мирне майбутнє.

Є. Омельченко

СПЕЦИФІКА ХОРОВОГО ПИСЬМА РУБЕНА ТОЛМАЧОВА

Ye. Omelchenko

SPECIFICITY OF RUBEN TOLMACHOV'S CHORAL WRITING

Хорове мистецтво є однією з найдавніших форм музичного вираження, що тісно пов'язане з духовними та культурними традиціями різних народів світу. Особливу роль у розвитку хорового мистецтва відіграють композитори, які змогли